

ΘΕΜΑ 11^ο
(ΞΕΝΟΦΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ, V,11-17)

ἔμοι μὲν θαυμαστὸν δοκεῖ εἶναι εἴ τις ἐλεύθερος ἄνθρωπος ἢ κτήμα τι τούτου ἥδιον
 κέκτηται ἢ ἐπιμέλειαν ἥδιω τινὰ ταύτης ἠύρηκεν ἢ ὠφελιμωτέραν εἰς τὸν βίον. ἔτι δὲ
 ἢ γῆ θεὸς οὐσα τοὺς δυναμένους καταμανθάνειν καὶ δικαιοσύνην διδάσκει· τοὺς γὰρ
 ἄριστα θεραπεύοντας αὐτὴν πλεῖστα ἀγαθὰ ἀντιποιεῖ. ἐὰν δ' ἄρα καὶ ὑπὸ πλήθους
 5 ποτὲ στρατευμάτων τῶν ἔργων στερηθῶσιν οἱ ἐν τῇ γεωργίᾳ ἀναστρεφόμενοι καὶ
 σφοδρῶς καὶ ἀνδρικῶς παιδευόμενοι, οὗτοι εὖ παρεσκευασμένοι καὶ τὰς ψυχὰς καὶ
 τὰ σώματα, ἂν μὴ θεὸς ἀποκωλύῃ, δύνανται ἰόντες εἰς τὰς τῶν ἀποκωλύόντων
 λαμβάνειν ἀφ' ὧν θρέψονται. πολλάκις δ' ἐν τῷ πολέμῳ καὶ ἀσφαλέστερόν ἐστι σὺν
 τοῖς ὅπλοις τὴν τροφὴν μαστεύειν ἢ σὺν τοῖς γεωργικοῖς ὀργάνοις. συμπαιδεύει
 10 δὲ καὶ εἰς τὸ ἐπαρκεῖν ἀλλήλοις ἢ γεωργία. ἐπὶ τε γὰρ τοὺς πολεμίους σὺν ἀνθρώ-
 ποις δεῖ ἰέναι, τῆς τε γῆς σὺν ἀνθρώποις ἐστὶν ἢ ἐργασία. τὸν οὖν μέλλοντα εὖ
 γεωργήσειν δεῖ τοὺς ἐργαστήρας καὶ προθύμους παρασκευάζειν καὶ πείθεσθαι
 θέλοντας· τὸν δὲ ἐπὶ πολεμίους ἄγοντα ταῦτ' ἀδεῖ μηχανᾶσθαι δωρούμενόν τε τοῖς
 ποιοῦσιν ἃ δεῖ ποιεῖν τοὺς ἀγαθοὺς καὶ κολάζοντα τοὺς ἀτακτοῦντας. καὶ παρακε-
 15 λεύεσθαι δὲ πολλάκις οὐδὲν ἥττον δεῖ τοῖς ἐργάταις τὸν γεωργὸν ἢ τὸν στρατηγὸν
 τοῖς στρατιώταις· καὶ ἐλπίδων δὲ ἀγαθῶν οὐδὲν ἥττον οἱ δοῦλοι τῶν ἐλευθέρων
 δέονται, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον, ὅπως μένειν ἐθέλωσι. καλῶς δὲ κάκεινος εἶπεν ὃς ἔφη
 τὴν γεωργίαν τῶν ἄλλων τεχνῶν μητέρα καὶ τροφὸν εἶναι. εὖ μὲν γὰρ φερομένης
 τῆς γεωργίας ἔρρωνται καὶ αἱ ἄλλαι τέχναι ἅπασαι, ὅπου δ' ἂν ἀναγκασθῇ ἢ γῆ
 20 χερσεύειν, ἀποσβέννυνται καὶ αἱ ἄλλαι τέχναι σχεδόν τι καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ
 θάλατταν.

ΣΧΟΛΙΑ

1 θαυμαστὸν...εἶναι: απρόσωπη έκφραση υποκείμενο στο 'δοκεῖ'. Επίσης λειτουργεί και ως απόδοση στην πιο κάτω υποθετική πρόταση. Επειδή η απόδοση είναι απαρέμφατο, ο υποθετικός λόγος είναι Πλάγιος με εξάρτηση από το 'δοκεῖ'. **εἴ τις...κέκτηται:** η υπόθεση. Στον Ευθύ λόγο θα είναι 'εἴ τις...κέκτηται, θαυμαστὸν ἐστὶ'. **τις ἐλεύθερος:** και τα δυο είναι επιθετικοί προσδιορισμοί στο 'ἄνθρωπος' 'αν ἄνθρωπος που εἶναι ἐλεύθερος και τυχαῖος'. **κτῆμα:** αντικ. στο 'ἠύρηκε'. **τι:** 'οποιοδήποτε, ὅποιο κι αν εἶναι', κατηγορηματικός προσδιορισμός στο 'κτῆμα', (ὄχι = αν βρει ἀπόκτημα που εἶναι τυχαῖο, ἀλλά = αν βρει ἀπόκτημα που να εἶναι τυχαῖο).

τούτου: γενική συγκριτική. **ἥδιον:** ‘=ὥστε ἥδιον εἶναι τούτου = ἔτσι ὥστε να αποδειχθεῖ καλύτερο ἀπὸ αὐτό ἐδώ’, επιρρ. κατηγορούμενο του αποτελέσματος.

2 ἐπιμέλειαν: αντικ. στο ‘ἠύρηκε’. **ἥδιώ:** ‘=ὥστε ἥδιον εἶναι’. **τινὰ:** ‘οποιαδήποτε, ὅποια κι αν εἶναι’.

ταύτης: γενική συγκριτική. **ὠφελιμωτέραν:** ‘=ὥστε ὠφελιμωτέρα εἶναι’.

3 θεὸς οὐσα: ‘επειδὴ εἶναι θεός’, η μτχ. αιτιολογική. **τοὺς δυναμένους:** αντικ. στο ‘διδάσκει’. **καταμανθάνειν:** αντικ. στην μτχ. **καί:** ‘ἀκόμη και’ επιδοτικός.

4 τοὺς...θεραπεύοντας: ἐναρθρη μτχ. ως αντικ. στο ρ. **ἄριστα:** ἐπίρρημα **αὐτήν:** αντικ. στην ἐναρθρη μτχ. **πλεῖστα ἀγαθὰ:** τὸ ἐπίθετο εἶναι ἐπιθετικός προσδιδρισμός και τὸ οὐσιαστικό εἶναι τὸ δεύτερο ἀντικείμενο στο ρ., ‘ἀντιποιοῦμαι τινά τι = δίνω ως ἀντάλλαγμα κάτι σε κάποιον’. **ἀντιποιεῖ:** με ενν. υποκ. ‘ἢ γῆ’.

ἐὰν...στερηθῶσιν: υποθετική πρόταση με ἀπόδοση τὸ ρ. ‘δύνανται’. Εὐθύς υποθ. λόγος για τὴν ἐπανάληψη στο παρόν και μέλλον.

5 στρατευμάτων: γενική διαιρετική στο ‘πλήθους’. **τῶν ἔργων:** αντικ. στο ρ. **οἱ ἐν τῇ γεωργίᾳ ἀναστρεφόμενοι:** η ἐναρθρη μτχ. εἶναι τὸ υποκ. του ρ. ‘στερηθῶσιν’. Ο ἐνδιάμεσος ἐμπρ. προσδ. τῆς κατάστασης ἔχει, εἶναι και σε θέση ἐπιθετικού προσδ. διότι βρίσκεται ἀνάμεσα σε ἄρθρο και ὄνομα.

6 παιδευόμενοι: ‘οἱ παιδευόμενοι’. **εἷ παρεσκευασμένοι:** συνημμένη μτχ., επιρρ., αιτιολογική, ‘επειδὴ εἶναι καλὰ προετοιμασμένοι’. **τὰς ψυχὰς και τὰ σώματα:** δυο αιτιατικές επιρρ. τῆς ἀναφοράς, ‘στην ψυχὴ τους και στο σώμα τους’.

7 ἂν μὴ θεὸς ἀποκωλύῃ: ‘αν δεν τους ἐμποδίζει η θεότητα’, δεύτερη υποθετική πρόταση με κοινή ἀπόδοση τὸ ρ. ‘δύνανται’. Πρόκειται για σύνθετο υποθετικό λόγο, διότι οἱ δυο αὐτές υποθετικές προτάσεις δεν εἶναι συντακτικά παράλληλες, δηλ. δεν συνδέονται μεταξύ τους με τα ‘τε ~ και, μέν ~ δεν’, κάθε μια ἔχει ἀνεξάρτητο ρόλο, ἀπλῶς ἔχουν κοινή ἀπόδοση. **ἴοντες:** ‘πηγαίνοντας’, συνημμ. μτχ. τροπική. **εἰς τὰς τῶν ἀποκωλυόντων:** ‘στις περιοχές ἐκείνων που τους δημιουργοῦν τα ἐμπόδια’.

8 λαμβάνειν: αντικ. στο ‘δύνανται’, ἀπόλυτο, χωρίς αντικ. ‘μποροῦν να παίρνουν ἀπ’ ὅσα (=εδάφη) θα ἐξασφαλίσουν τὴν ἐπιβίωση τους’.

9 τὴν τροφήν μαστεύειν: ‘να ἀναζητοῦν τὴν τροφή τους’. **ἢ σὺν τοῖς γεωργικοῖς ὀργάνοις:** β’ ὅρος συγκρίσεως.

10 εἰς τὸ ἐπαρκεῖν ἀλλήλοις: ‘προκειμένου για τὴν ἐπικοινωνία των ἀνθρώπων μεταξύ τους’, η δοτική εἶναι ἀντικείμενο στο ἀπαρέμφατο.

11 τῆς τε γῆς...ἡ ἐργασία: ηγενική εἶναι ἐτερόπτωτος προσδιορισμός, γενική ἀντικειμενική. **τὸν οὖν μέλλοντα:** ἐναρθρη μτχ. υποκείμενο στο ‘παρασκευάζειν’.

12 γεωργήσιν: ἀντικείμενο τῆς ἐναρθρης μτχ. **τοὺς ἐργαστήρας:** ἀντικείμενο στο ‘παρασκευάζειν’.

και προθύμους: ‘και να εἶναι πρόθυμοι’, κατηγορούμενο στο αντικ. ‘τοὺς ἐργαστήρας’. **παρασκευάζειν:** υποκείμενο στο ‘δεῖ’. **και πείθεσθαι:** ἔχει δυο συντακτικούς ρόλους, 1^{ov}) εἶναι ἀπαρέμφατο τῆς ἀναφοράς στην μετοχική ἐννοούμενη ἐκφραση ‘προθύμους ὄντας’, και 2^{ov}) εἶναι ἀντικείμενο στην μτχ. ‘θέλοντας’.

13 θέλοντας: κατηγορηματική μτχ., κατηγορούμενο του ἀντικειμένου ‘τοὺς ἐργαστήρας’. Η φυσιολογική συντακτική σειρά των λέξεων: ‘δεῖ τὸν μέλλοντα εὔ γεωργήσιν παρασκευάζειν τοὺς ἐργαστήρας και προθύμους και θέλοντας πείθεσθαι = πρέπει αὐτός που σκοπεῖ να ἀσχοληθεῖ σωστά με τὴν γεωργία να προετοιμάζει τους ἐργάτες ὥστε να εἶναι και πρόθυμοι στο να υπακούουν, ἀλλά και να θέλουν να υπακούουν’. **τὸν...ἄγοντα:** ἐναρθρη μτχ. υποκείμενο στο ἀπαρέμφ. ‘μηχανᾶσθαι’. **ταῦτά:** ‘τα ἴδια’, σύστοιχο αντικ. στο ‘μηχανᾶσθαι’. **δωρούμενόν:** συνημμένη μτχ., επιρρ. τροπική ‘κάνοντας δώρα’.

14 τοῖς ποιούσιν: έναρθρη μτχ. αντικείμενο στο ‘δωρούμενον’. **ἃ δεῖ ποιεῖν τοὺς ἀγαθοὺς:** αναφορική πρόταση ως επίσης δεύτερο αντικείμενο στο ‘δωρούμενον > δωροῦμαι τινί τί’. **τοὺς ἀγαθοὺς:** υποκείμενο στο ‘ποιεῖν’. **κολάζοντα:** ίδια μτχ. με το ‘δωρούμενον’. **τοὺς ἀτακτοῦντας:** έναρθρη μτχ. αντικείμενο στην μτχ.

15 παρακελεύεσθαι: υποκείμενο στο ‘δεῖ’. **οὐδὲν ἦττον:** ‘=μᾶλλον’. **τοῖς ἐργάταις:** αντικείμενο στο ‘παρακελεύεσθαι’. **τὸν γεωργόν:** υποκείμενο στο ‘παρακελεύεσθαι’. **ἢ τὸν στρατηγόν:** β’ ὅρος συγκρίσεως, υποκ. στο ενν. πάλι ‘παρακελεύεσθαι’.

16 τοῖς στρατιώταις: αντικείμενο στο επίσης ενν. ‘παρακελεύεσθαι’. **ἐλπίδων δὲ ἀγαθῶν:** το ουσιαστικό είναι αντικείμενο στο ‘δέονται’, και το επίθετο επιθ. προσδ. **οὐδὲν ἦττον:** ‘=μᾶλλον’. **τῶν ἐλευθέρων:** γενική συγκριτική ‘και οι δούλοι δεν χρειάζονται καθόλου λιγότερες καλές υποσχέσεις σε σύγκριση με τους ελεύθερους πολίτες’.

17 ὅπως μένειν ἐθέλωσι: τελική πρόταση με υποτακτική.

18 τὴν γεωργίαν: υποκείμενο στο ‘εἶναι’. **τῶν ἄλλων τεχνῶν:** γενική του δημιουργού στο ‘μητέρα’ δεδομένου ότι η ‘μητέρα’ δημιουργεί, και γενική αντικειμενική στο ‘τροφόν’. **μητέρα καὶ τροφόν:** κατηγορούμενα στο απαρέμφατο. **εὖ μὲν γὰρ φερομένης τῆς γεωργίας:** γενική απόλυτη, υποθετική μτχ. με απόδοση το ‘ἔρρωνται’, ως υποθ. λόγος που δηλώνει την αόριστη επανάληψη στο παρόν και μέλλον.

19 ὅπου δ’ ἂν ἀναγκασθῆ ἢ γῆ χερσεύειν: αναφορική υποθετική πρόταση με απόδοση το ‘ἀποσβέννυται’, και δηλώνει την αόριστη επανάληψη στο παρόν και μέλλον.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Μου φαίνεται ότι είναι περίεργο αν κάποιος ελεύθερος άνθρωπος ή έχει στην κατοχή του ένα απόκτημα που να είναι πιο ευχάριστο από αυτό εδώ, ή έχει βρει μια ασχολία πιο ευχάριστη από αυτήν εδώ, ή πιο ωφέλιμη για την ζωή μας. Όμως η γη επειδή είναι θεϊκή, εκείνους οι οποίοι έχουν την ικανότητα να μαθαίνουν, ακόμη και την δικαιοσύνη τους διδάσκει. Τους ανθρώπους οι οποίοι την καλλιεργούν με τον καλύτερο τρόπο, τους ανταμείβει με πολλά ευεργετήματα. Και αν κάποτε εξ αιτίας ενός πολυάριθμου στρατεύματος απομακρυνθούν από την γεωργική ασχολία αυτοί που έχουν μεγαλώσει μαζί με την γεωργική ασχολία, και οι οποίοι έχουν εκπαιδευτεί με δύναμη και ανδρικό τρόπο, αυτοί επειδή είναι καλά προετοιμασμένοι και στις ψυχές τους και στα σώματά τους, αν δεν είναι θεϊκή η δύναμη που τους εμποδίζει, τότε έχουν την ικανότητα πηγαίνοντας στις περιοχές εκείνων που τους έχουν φέρει τα εμπόδια αυτά, να παίρνουν από όσα θα εξασφαλίσουν την επιβίωσή τους. Γιατί πολλές φορές στην διάρκεια ενός πολέμου είναι πιο ασφαλές να αναζητεί κάποιος την τροφή του με τα όπλα, παρά με τα γεωργικά εργαλεία. Επίσης η γεωργία βοηθάει και στην συνεργασία μεταξύ των ανθρώπων. Διότι εναντίον των εχθρών πρέπει κάποιος να βαδίζει μαζί με άλλους, και επίσης η εργασία της γης γίνεται με την συνύπαρξη ανθρώπων. Αυτός δηλ. που σκοπεύει να ασχοληθεί σωστά με την γεωργία, πρέπει να προετοιμάζει τους εργάτες ώστε να είναι και πρόθυμοι να υπακούουν, αλλά και να θέλουν να υπακούουν. Ομοίως εκείνος που οδηγεί στρατεύματα, τα ίδια ακριβώς πρέπει να επιχειρεί κάνοντας δώρα σε όσους κάνουν αυτά που πρέπει να κάνουν οι γενναίοι, και τιμωρώντας όσους απειθαρχούν. Και επίσης πολλές φορές περισσότερο πρέπει ένας γεωργός να παρακινεί τους εργάτες του, παρά ένας στρατηγός τους στρατιώτες του. Και πιο πολύ χρειάζονται καλές υποσχέσεις οι δούλοι απ’ ό,τι οι ελεύθεροι πολίτες, αλλά και περισσότερο, για να θέλουν να παραμείνουν. Και σωστά μίλησε εκείνος που είπε ότι η γεωργία είναι η μητέρα και η τροφοδότης όλων των άλλων επαγγελμάτων. Διότι αν η γεωργική ασχολία γίνεται με σωστό τρόπο, ευδοκιμούν και τα υπόλοιπα επαγγέλματα, και σ’ όποιο μέρος εξ ανάγκης η γη μένει ακαλλιέργη, εξαφανίζονται και τα υπόλοιπα επαγγέλματα σχεδόν γενικώς από την ξηρά και την θάλασσα.